

Nr 521.

Av herr **Dahlén m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 255, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

En av vår tids mest brännande frågor är arbetslöshetsproblemet. Arbetslösheten och den därmed följande nöden är en av de frukter, som ofta mitt i överflödet framskapas av motsättningarna i det nuvarande samhällssystemet. Den främsta orsaken till arbetslösheten i det kapitalistiska samhället är dess produktionssystem och äganderättsförhållanden, vilket delar samhället i två mot varandra stående klasser, varav den ena, kapitalisterna, äga produktionsmedlen, naturrikedomarna, råvarorna och maskinerna, under det den andra, arbetarna, äro berövade sin rätt över dessa produktionsmedel och endast äga sin arbetskraft, vilken betraktas som handelsvara. Detta tillstånd har givit möjlighet åt kapitalismen att åt sig hemföra stora vinster av den tekniska och maskinella utvecklingen, samtidigt som avståndet mellan arbetarklassens produktion och köpkraft ökas. Genom rationaliseringen har en mängd arbetskraft frigjorts, vilket resulterat i att arbetare avskedas eller att företagen utvidga sin produktion samtidigt som inskränkning av arbetareantalet gjorts. Utvecklingen av företagen går i allt snabbare takt i koncentrationens tecken, varvid visserligen en ökning av arbetskraften kan förekomma å ena hållet, vilket dock motsvaras av en ännu större minskning å annat håll eller i flertalet fall i hel driftsinställelse, såsom exempelvis nu sker inom sågverksindustrin i Norrbotten. Att man därvid har att räkna med en alltjämt stigande arbetslöshet oavsett bättre eller sämre konjunkturer på det ekonomiska området, är ställt utanför varje tvivel, enär detta sammanhänger med kapitalismen och den privata äganderätten till produktionsmedlen.

En verklig lösning av arbetslöshetsproblemet är givetvis icke möjlig inom det kapitalistiska samhällets ram. Därtill fordras upphävandet av privatäganderätten till produktionsmedlen och överlämnandet av dessa i det arbetande folkets händer — det kapitalistiska produktionssystemets ersättande med det socialistiska.

Vi äro sålunda medvetna om, att alla åtgärder vidtagna inom det nuvarande samhällets ram endast bli palliativ. Det blir mer eller mindre en strid mot verkningarna av djupare liggande orsaker. Den tilltagande arbetslösheten nödvändiggör emellertid från statens sida ett *betydligt kraftigare ingripande till hjälp åt arbetslöshetens offer än hittills varit fallet.*

Några bestämda och tillförlitliga uppgifter över det verkliga antalet

arbetslösa finnas icke att tillgå. I Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition, nr 255, uppges antalet till arbetslöshetskommissionen anmälda i januari i år till 16,650. Hur främmande för det verkliga läget dessa siffror äro kan man få en föreställning om när man ser, att för samma månad rapporterade 31 fackförbund 44,465 arbetslösa, med skogs- och flottningsarbetareförbundets arbetslöshetssiffra kommer de arbetslösas antal för januari upp till 45,636. Därutöver kommer det rätt stora antal som tillhöra S. A. C. samt alla oorganiserade. På sina håll i landet råder en arbetslöshet av samma omfattning, som under den stora arbetslöshetsvintern 1921—1922. Detta är framförallt förhållandet i Norrbotten — ett förhållande som vi närmare redogjort för i en motion nr 360 i år angående igångsättande av sågverksrörelse å Seskarö och till vilken vi i detta avseende hänvisa.

Trots dessa avskräckande siffror och det allmänt kända nödtillståndet bland landets arbetslösa, föreslår Kungl. Maj:t i den nu föreliggande propositionen, att hjälpen till dessa skall fortfarande bedrivas efter samma grunder som förut skett. De åtgärder, som hittills vidtagits från den svenska statsmaktens sida med anledning av arbetslösheten inom landet, visa på den mest hänsynslösa brutalitet mot de arbetslösa. Arbetslöshetskommissionen och dess underorgan ha alltid uppträtt som redskap åt arbetsköparna. De flesta arbetslösa ha utestängts från all hjälpverksamhet, och de, som erhållit arbete på nödhjälpsförläggningarna, ha erhållit så usla löner, att de i många fall ej kunna förtjäna till sitt uppehälle mycket mindre lämna underhåll till sina familjer, som i mycket stor utsträckning ha tvingats att anlita fattigvården. Därtill kommer, att arbeten, som skulle tillhöra den allmänna arbetsmarknaden, indragas under arbetslöshetskommissionen med dess svältpolitik såsom fallet varit vid ett flertal företag.

De enda representanter inom riksdagen, som föreslagit en fullständig omläggning av den hittills förda arbetslöshetspolitiken, är kommunisterna. Vi ha under ett flertal år framfört krav på arbetslöshetskommissionens avskaffande och att ledningen för arbetslöshetsverksamheten lägges direkt under socialdepartementet. Vidare ha vi krävt att nu gällande direktiv upphävas, så att dessa i första hand icke skulle lägga hinder i vägen för kommunerna att med hjälp av statsmedel driva en självständig arbetslöshetspolitik. Vi ha slutligen även framhållit nödvändigheten utav, att de av stat och kommun för arbetslöshetens lindrande bedrivna arbeten betalas med samma löner, vilka gälla å orten enligt avtal mellan arbetare och arbetsköpare.

Dessa rimliga krav ha alltid mött ett kompakt motstånd i riksdagen från alla partiets representanter. Även det socialdemokratiska partiet har sedan 1922, det år när direktiven för första gången antogs, vid de tillfällen de innehaft regeringsmakten slagit vakt om och försvarat de *allmänna direktiven* för arbetslöshetens bekämpande.

Det är således med en viss överraskning man konstaterar, att detta partis representanter i år föreslår en omläggning av arbetslöshetspolitiken i nära anslutning till de krav, som tidigare framförts av kommunistiska gruppen ensam, och vilka då av socialdemokraterna med den största iver bekämpats. Denna »omsvängning» skulle ju vara enbart glädjande om man icke på goda grunder kunde antaga, att manövern skett endast i syfte att vinna anhängare bland de arbetslösa vid de nu snart förestående valen. Man får allt för tydliga belägg på riktigheten av detta antagande genom att taga del av riksdagens förutvarande behandling av denna fråga och vad som då yttrats från ledande socialdemokratiskt håll. Vi skola nöja oss med att återge ett par uttalanden från det hållet vid frågans behandling 1925, således från den tid socialdemokraterna innehade regeringsmakten. Dåvarande socialministern Möller framhöll enligt andra kammarens protokoll mot en kommunistisk talare exempelvis följande:

»Förhållandet är emellertid nu faktiskt, att någon verklig strid om de *allmänna* direktiven för arbetslöshetspolitiken icke förekommit i riksdagen. Det är sant, att man kan vara tveksam om, huruvida alla befintliga bestämmelser äro riktigt avvägda, men jag vill konstatera, att det icke inom svenska riksdagen förekommit någon egentlig tvist om de allmänna direktiven. Vad sedan möjligheterna att inom deras ram bringa hjälp åt de arbetslösa beträffar, så äro de naturligtvis begränsade, men det kan icke bestridas att de ändå finnas. Det kan naturligtvis icke rimligtvis sägas, att lönerna för nödhjälpsarbeten böra ligga högre än de löner, som betalas i den allmänna marknaden, utan de böra, liksom de faktiskt också göra, ligga något under sistnämnda löner. Jag tror, att detta är en princip, som, när man har med en kristidsföreteelse att göra, i varje fall är mycket svår att komma ifrån.»

Talet om att lönerna för arbetslösa icke skulle få ligga *högre* än de genom avtal bestämda är ju en frågan ovidkommande sak, enär något sådant yrkande aldrig framställt. Däremot understryker dåvarande socialministern oförbehållsamt, att de böra ligga *under* de i allmänna marknaden fastställda lönerna, samt att någon strid om de allmänna direktiven aldrig ifrågasatts av de socialdemokratiska representanterna.

Om möjligt ännu tydligare framhölls belåtenheten med de gällande arbetslöshetsdirektiven av den socialdemokratiska representanten i statsutskottet, herr Jansson i Falun, som under samma debatt framhöll, att »de vanliga direktiven för reglerande av arbetslöshet och löner har jag emellertid aldrig ansett orättvisa i egentlig mening. De kunna diskuteras, men att de skulle vara orättvisa eller orättfärdiga, vill jag visst icke påstå.»

Efter så representativa uttalanden från det hållet angående deras ställning till arbetslöshetsproblemet, kan man på goda grunder antaga, att det nu föreliggande socialdemokratiska förslaget icke är så allvarligt menat. Och så länge det faktum kvarstår, att socialdemokraterna i de

kommuner, där de behärska majoriteten, däribland Stockholm, som innesluter landets starkaste skatteobjekt, konsekvent gå emot en omläggning av hjälpen till de arbetslösa, har man alla skäl att misstro deras nu så hastigt påkommande omtanke om dessa de sämst lottade i samhället.

De senaste tio årens utveckling på det ekonomiska området visar tydligt, att arbetslösheten icke är någon »kristidsföreteelse» utan oskiljaktigt sammanhänger med det kapitalistiska produktionssystemet. I den mån rationaliseringen pågår och det företages en allt starkare koncentration inom industrien på alla områden, i samma mån kommer också den nu förefintliga arbetslöshetsarmén att ökas. *Statsmakterna måste inrikta sina åtgärder efter dessa förhållanden.*

De krav, som nu ytterligare framföras i denna motion, syfta till att bereda möjligheter till en sådan politik i fråga om hjälpen till de arbetslösa, att de framförallt beredas *rätten till arbete* och att detta arbete betalas efter samma grunder, som genom avtal fastställts i den öppna marknaden. Arbetslöshetskommissionen avskaffas och ledningen för arbetslöshetsverksamheten lägges direkt under socialdepartementet. Denna åtgärd skulle möjliggöras därigenom, att kommunerna med bidrag av statsmedel erhålla befogenhet att driva en självständig arbetslöshetspolitik. Bibehållandet av arbetslöshetskommissionen kan i fortsättningen endast bli till hinder för ett förnuftigt och smidigt ordnande av arbetslöshetsverksamheten. Den har blivit ett ämbetsverk, som är byråkratiskt i ordets fulla bemärkelse, samt drar stora förvaltningskostnader. Vidare har i dess händer lagts en så stor befogenhet, att den praktiskt taget behärskar såväl den statliga som också den kommunala nödhjälpsverksamheten, en maktbefogenhet, som den på grund av sin sammansättning har använt till att driva en reaktionär verksamhet i arbetsköparnas intressen.

Med stöd av vad som ovan anförts, hemställes,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 255 måtte bevilja ett förslagsanslag å 30 miljoner kronor att användas för understödjande av kommunala och anordnandet av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa,

att riksdagen måtte som villkor för anslaget användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffas samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiseras så, att ledningen därav lägges direkt under socialdepartementet och under socialdepartementet sorterande organ samt att kommunerna erhålla rätt att mot avtalsenliga löner driva en självständig arbetslöshetspolitik, samt

att riksdagen vid beviljande av ovannämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv för hjälpverksamheten, att alla oförvällat arbetslösa skola i möjligaste mån be-

redas arbete vid av kommuner eller stat anordnade produktiva arbeten och att, därest i något fall arbete ej kan beredas de arbetslösa, dessa alltid beviljas tillräckligt kontant understöd.

Stockholm den 31 mars 1930.

J. P. Dahlén.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.

Oscar Öhman.

Verner Karlsson.

K. Kilbom.

Nils Flyg.

Edoff Andersson.
